

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 4Co/282/2015
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1112228552
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 11. 2016
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Valéria Kleinová
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2016:1112228552.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Valérie Kleinovej a členov senátu JUDr. Michaely Frimmelovej a Mgr. Ingrid Pospíšilovej Degmovej v právnej veci žalobcu: P. P., bytom T. X. Č.. XX, C.. O., zast. euroadvokátom JUDr. Lubomírom Müllerom, Symfonická 1496/9, Praha 5, Česká republika, proti žalovanému: Slovenská republika, zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné nám. 13, Bratislava, o náhradu nemajetkovej ujmy 10.000 eur s príslušenstvom, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Bratislava I zo dňa 23. februára 2015 č.k. 10C 8/2013-125 takto

r o z h o d o l :

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e**.

Žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

o d ô v o d n e n i e :

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobca od žalovaného domáhal zaplatenia 10.000 eur s príslušenstvom, a žalovanému nepriznal náhradu trov konania.

2. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že žalobca sa od žalovaného domáhal náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 10.000 eur s príslušenstvom za neoprávnené väznenie. Žalobca uplatnený nárok odôvodnil tým, že bol rozsudkom bývalého Vojenského obvodového súdu Prešov sp. zn. 4T 193/87 zo dňa 08.12.1987 odsúdený pre trestný čin nenastúpenia do služby v ozbrojených silách podľa ust. § 269 ods. 1 Tr. zák. k nepodmienečnému trestu odňatia slobody v trvaní 20 mesiacov, z toho bol vo väzbe od 27.10.1987 do 09.12.1987 a vo výkone trestu odňatia slobody od 10.12.1987 do 28.10.1988, kedy bol prepustený na amnestiu. Uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 4Nt 4/2009 zo dňa 20.11.2009 bol rozsudok bývalého Vojenského Obvodového súdu Prešov zrušený, a uznesením č.k. 33Tv 3/2010-14 zo dňa 01.03.2011 bolo trestné stíhanie žalobcu zastavené, nakoľko skutok nie je trestným činom a nebol dôvod na postúpenie veci. Dňa 20.02.2012 požiadal žalobca žalovaného o náhradu odškodnenia, okrem iného aj o náhradu nemajetkovej ujmy titulom neoprávneného väznenia. Žalovaný považoval žalobcom uplatnený nárok za nedôvodný, a poukázal na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 28.09.2004, na obsah ktorého sa odvolal.

3. Vykonaným dokazovaním pripojeným spisom Vojenského obvodového súdu Prešov sp.zn. 4T 193/87 mal za preukázané, že uznesením Vojenskej obvodovej prokuratúry Prešov č.k. OPv 324/87-3 zo dňa 17.10.1987 bolo začaté trestné stíhanie voči žalobcovi podľa § 163 ods. 1 Tr. por., nakoľko na podklade zistených skutočností mal prokurátor dostatočne odôvodnený záver, že žalobca spáchal trestný čin nenastúpenia služby v ozbrojených silách podľa § 269 ods. 1 Tr. zák. tým, že dňa 02.10.1987 nenastúpil k vykonaniu vojenskej základnej služby k Vojenskému útvaru č. 1743 v Banskej Bystrici, ako bol povinný podľa povolávacieho rozkazu Radu D

č. 187533, vydaného náčelníkom Vojenskej okresnej správy Trebišov, a to preto, lebo mu v tom bráni jeho náboženské presvedčenie. V zmysle uznesenia nebol dôvod pre postup podľa ust. § 159 ods. 2 a 3 Tr. por. Z obsahu spisu vyplýva, že žalobca voči uzneseniu nepodal sťažnosť. Uznesením Vojenskej obvodovej prokuratúry Prešov č.k. OPv 324/87-5 zo dňa 27.10.1987, bol žalobca vzatý do väzby. Proti tomuto uzneseniu nepodal sťažnosť. Vojenská obvodová prokuratúra Prešov doručila dňa 25.11.1987 Vojenskému obvodovému súdu Prešov obžalobu na žalobcu pre trestný čin nenastúpenia služby v ozbrojených silách podľa § 269 ods. 1 Tr. zák. Vojenský obvodový súd Prešov rozsudkom č.k. 4T 193/87-34 zo dňa 08.12.1987 uznal žalobcu vinným z trestného činu nenastúpenia služby v ozbrojených silách podľa § 269 ods. 1 Tr. zák. a uložil mu trest odňatia slobody v trvaní 20 mesiacov nepodmienečne. Z pripojeného spisu sp. zn. 4Nt 4/2009 Okresného súdu Prešov vyplynulo, že uznesením č.k. 4Nt 4/2009-7 zo dňa 20.11.2009, právoplatným 20.11.2009 bola podľa čl. 4 ods. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd povolená obnova konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov č.k. 4T 193/87-34 zo dňa 08.12.1987. Predmetným uznesením bol podľa § 400 ods. 1 Tr. por. zrušený výrok o vine a treste, ktorý bol žalobcovi uložený rozsudkom Vojenského obvodového súdu Prešov č.k. 4T 193/87-34 zo dňa 08.12.1987, ako aj všetky ďalšie rozhodnutia na tento výrok obsahovo nadväzujúce. Uznesením Okresného súdu Prešov č.k. 32Tv 3/2010-14 zo dňa 01.03.2011 bolo trestné stíhanie žalobcu podľa ust. § 241 ods. 1 písm. c) Tr. por. v spojení s § 215 ods. 1 písm. b) Tr. por. zastavené, pretože skutok, za ktorý bol odsúdený, nie je trestným činom.

4. Skonštatoval, že z obsahu rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“) vo veci W. proti Slovensko, číslo sťažnosti 44912/98, zo dňa 28.09.2004, vyplýva, že prijímanie zákonov umožňujúcich rehabilitáciu poškodených osôb vyvoláva nevyhnutne komplexné posúdenie veľkého počtu otázok morálnej, právnej, politickej a ekonomickej povahy. ESLP vo svojom rozsudku zdôraznil, že Dohovor neukladá zmluvným štátom osobitnú povinnosť poskytnúť náhradu za krivdy alebo škody spôsobené pred tým, ako ratifikovali Dohovor. Rovnako článok 1 Protokolu č. 1 nemôže byť interpretovaný ako obmedzujúci slobodu zmluvných štátov stanoviť podmienky, za akých bude možné rehabilitovať občanov zmluvného štátu pred tým, ako tento štát ratifikoval Dohovor.

5. Vec posúdil právne podľa ust. § 1 ods. 1 a 2, § 23 ods. 1 a § 24 ods. 1 zák.

č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii a § 135 ods. 1 O.s.p., a žalobu v celom rozsahu zamietol ako nedôvodnú s poukazom na § 23 zák. č. 119/1990 Zb. v kontexte rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo dňa 28.09.2004 vo veci W. proti SR. Uviedol, že zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii bol bývalou ČSFR prijatý dňa 23.04.1990 pred ratifikáciou Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8 (ďalej len „Dohovor“), ako aj pred prijatím ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uviedla Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky do právneho poriadku ČSFR. Mal za nesporné, že ak by SR chcela rehabilitovaným občanom priznať aj nárok titulom nemajetkovej ujmy, tak by bol tento nárok uvedený v § 23 zák. č. 119/1990 Zb. Ozrejmil, že ČSFR vstúpila do Rady Európy v roku 1992 a Dohovor ratifikovala dňa 19.03.1992, a tento bol následne uverejnený v Oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. Dohovor sa pre SR stal záväzným 01.01.1993. Dodatkový protokol č. 11 bol uverejnený v Oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 102/1999 Z.z. Ústavným zákonom č. 23/1991 Zb. zo dňa 09.01.1991 sa uviedla Listina základných práv a slobôd („Listina“) ako ústavný zákon FZ ČSFR do právneho poriadku ČSFR. Súd prvej inštancie v tejto súvislosti poukázal na rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 9C 111/2009, potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 8Co 85/2011, ktorými tieto sudy rozhodovali o totožnej právnej veci, a žalobu o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy zamietli vychádzajúc z toho, že aj keď je nespornou skutočnosťou, že ust. § 23 ods. 1 zák.

č. 119/1990 Zb. uvádza len demonštratívny výpočet položiek nárokov na odškodnenie, výslovne neupravuje nárok na priznanie nemateriálnej ujmy, a preto všeobecný súd nemôže neprípustným spôsobom ako orgán súdnej moci nahradzovať činnosť zákonodarcu a priznávať v občianskom súdnom konaní aj iné nároky, než ktoré platné právne predpisy priznávajú fyzickým, prípadne právnickým osobám, pretože by tým neprípustne prekročil hranice deľby moci medzi súdnou a zákonodarnou mocou vymedzené Ústavou SR, resp. Ústavou ČSFR. Pokiaľ by zákonodarca v danom prípade mienil nárok na nemajetkovú ujmu zaradiť do § 23 zákona č. 119/1990 Zb., mal za nepochybné, že by tak pri jeho prijatí, prípadne neskôr pri prijatí novely zákona urobil. Pokiaľ tak však nespravil sám v rámci vlastnej ústavnej a zákonnej kompetencie, orgán súdnej moci pri aplikácii práva v súdnom konaní nemôže jeho vôľu nahrádzať.

6. Dospel potom k záveru, že uplatnený nárok nie je možné priznať v zmysle čl. 5 ods. 5 Dohovoru, ale ani podľa čl. 36 ods. 3 alebo čl. 10 Listiny základných práv a slobôd, čo odôvodnil tým, že Dohovor ako aj Listina základných práv a slobôd boli ratifikované bývalou ČSFR až po prijatí zákona č. 119/1990 Zb. a tým, že je podľa § 135 ods. 1 O.s.p. viazaný obsahom rozsudku ESLP zo dňa 28.09.2004 vo veci W. proti SR. Poukázal na to, že rozsudok ESLP zo dňa 28.09.2004 vo veci W. proti SR podáva výklad k právnej úprave SR, kým rozsudok ESLP zo dňa 29.05.1997 vo veci Tsirlis a Kouloumpas proti Grécku, ktorým argumentoval žalobca, sa zaoberá porušením právnej povinnosti Grécka voči sťažovateľom, a dodal, že aj pre súdy v danom prípade platí vymedzený príkaz v čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy v jej medziach a v rozsahu ako aj spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Súd prvej inštancie na uvedenom základe žalobu v zmysle § 1 ods. 1, ods. 2, § 23 ods. 1, § 24 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. v celom rozsahu zamietol. Záverom k žalobcom predloženým rozhodnutiam všeobecných súdov ČR a nálezom Ústavného súdu ČR uviedol, že z ich obsahu vyplýva, že išlo o rozhodnutia v obdobných veciach ako je vec prejednávaná v tomto prípade, avšak súdu prvej inštancie nebolo známe, že by v obdobných veciach právny názor prezentoval aj Ústavný súd SR alebo Najvyšší súd SR. O trovách konania rozhodol v zmysle § 142 ods. 1 O.s.p. a ich náhradu úspešnému žalovanému nepriznal z dôvodu, že si trovy konania neuplatnil, nakoľko mu trovy konania nevznikli.

7. Proti tomuto rozsudku podal žalobca včas odvolanie, a žiadal napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zmeniť a žalobe vyhovieť. Mal za to, že zadosťučinenie za nemateriálnu ujmu možno priznať aj na základe iných právnych noriem ako čl. 5 ods. 5 Dohovoru, a to napr. čl. 10 ods. 1 Listiny, v tejto súvislosti poukázal na nález Ústavného súdu ČR sp.zn. IV. ÚS 428/05 zo dňa 11.10.2006, lebo nedôvodným trestným stíhaním je zasiahnuté do práva na ľudskú dôstojnosť, ale rovnako je možné aplikovať aj čl. 36 ods. 1 a 3 Listiny, pričom poukázal na nálezy Ústavného súdu ČR sp.zn. I. ÚS 3439/11 zo 04.03.2013, IV. ÚS 662/12 z 30.04.2013, IV. ÚS 500/13 z 05.11.2013, IV. ÚS 644/13 z 24.04.2013 a IV. ÚS 2265/13 z 24.04.2014. Zdôraznil, že štandardná európska judikatúra (rozsudok ESLP zo dňa 29.05.1997 v obdobnej veci Tsirlis a Kouloumpas proti Grécku) ukazuje, že finančné odškodnenie nevinne väznených osôb má tri zložky, a to náhradu materiálnej ujmy, náhradu nemateriálnej ujmy, a náhradu nákladov právneho zastúpenia, a nevidí žiadny dôvod, aby bola žalobcovi priznaná prvá a tretia zložka, a druhá bola odopretá.

8. Žalovaný vo vyjadrení k odvolaniu žiadal napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdiť. Zotrval na svojom názore, že nie je daný právny titul pre priznanie nemateriálnej ujmy. Zopakoval argumentáciu súdu prvej inštancie v odôvodnení napadnutého rozsudku, a s poukazom na rozsudok ESLP vo veci W. proti Slovensko, ktorým je súd podľa § 135 ods. 1 O.s.p. viazaný, zdôraznil, že zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii bol prijatý pred ratifikáciou Dohovoru ako aj pred prijatím ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa Listina uviedla ako ústavný zákon do právneho poriadku ČSFR, a preto nie je možné uplatnený nárok priznať v zmysle čl. 5 ods. 5 Dohovoru ani čl. 10 a čl. 36 ods. 3 Listiny. Opätovne poukázal tiež na rozsudok Okresného súdu Bratislava I č.k. 9C 111/2009-73 a potvrdzujúci rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 8Co 85/2011 zo dňa 29.11.2011, ktorými bola žaloba žalobcu o náhradu nemajetkovej ujmy, uplatnenej na základe skončeného rehabilitačného konania, zamietnutá. Mal za to, že argument žalobcu, že ust. § 23 ods. 1 zák. č. 119/1990 Zb. vymenúva len niektoré nároky na odškodnenie opierajúc sa o slovo „najmä“ neobstojí, pretože i keď toto ustanovenie uvádza len demonštratívny výpočet položiek nárokov na odškodnenie, nie je možné z neho vyvodiť, že by súd mohol okrem nárokov uvedených v zákone č. 119/1990 Zb. konštituovať svojím rozhodnutím nejaké ďalšie nároky, ktoré tento zákon nezakladá. Slovo „najmä“ tu znamená, že okrem nárokov uvedených v odseku 1 sa odškodňujú aj ďalšie nároky podľa tohto zákona, a tieto sú uvedené v § 23 ods. 2, § 25 a § 27. Argumentoval, že pokiaľ by zákonodarca mienil nárok na nemajetkovú ujmu zaradiť do ust. § 23 zák. č. 119/1990 Zb., urobil by tak, avšak keď tak nespravil sám, nemôže jeho vôľu nahrádzať súd pri aplikácii práva v súdnom konaní. Dal do pozornosti tiež rozsudok Okresného súdu Prešov sp.zn. 9C 189/2014 zo dňa 12.01.2015, v ktorom sa súd okrem iného zaoberal možnosťou uplatnenia nároku na základe občianskeho zákona a dospel k názoru, že nárok osoby rehabilitovanej podľa zákona č. 119/1990 Zb. na odškodnenie za morálnu a citovú ujmu spôsobenú väznením nemá v zákone č. 119/1990 Zb. oporu, a vznik nároku nemožno vyvodzovať ani z Občianskeho zákonníka, pretože ten, rovnako ako zákon č. 58/1969 Zb., je vo vzťahu k zákonu č. 119/1990 Zb. predpisom všeobecným.

9. Žalobca vo svojom stanovisku k vyjadreniu žalovaného poukázal na rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp.zn. 11C 65/2014, v ktorom súd vyjadril názor, že práve rozsudok EL'SP vo veci W. proti Slovensko nároky obdobných žalobcov potvrdzuje. Mal tiež za to, že právne názory vyjadrené v rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 8Co 85/2011, na ktoré žalovaný odkazuje, boli prekonané neskoršími rozhodnutiami, na ktoré už poukázal. Ohľadom rozsudku Okresného súdu Prešov sp. zn. 9C 189/2014 uviedol, že žalobca podal proti nemu odvolanie. Odkázal na právne závery, uvedené v rozsudkoch Okresného súdu Bratislava I sp.zn. 11C 39/2014 z 09.03.2015 a 11C 65/2015 z 17.06.2015, Městského soudu Praha sp.zn.

39Co 56/2015 z 18.03.2015, a Obvodního soudu pro Prahu 2 sp.zn. 10C 90/2010 z 23.06.2015, ktoré potvrdzujú, že žalobcovia v obdobnom právnom postavení majú nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonné väznenie. Svoje stanovisko následne doplnil poukazom na rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 9Co 344/2014 zo dňa 09.06.2016, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Bratislava I sp.zn. 21C 112/2012 zo dňa 30.01.2014 v obdobnej veci Dušana Kuriška proti rovnakému žalovanému, a ktorého závery sú plne aplikovateľné i na jeho prípad.

10. Odvolací súd, ktorý bol viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania (ust. § 379 a § 380 C.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok, prejednal odvolanie bez nariadenia odvolacieho pojednávania, a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu nie je dôvodné. Podľa ust. § 219 ods. 3 C.s.p. verejne vyhlásil rozsudok, ktorým napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil, a keďže sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku, konštatuje správnosť jeho dôvodov (§ 387 ods. 1, ods. 2 C.s.p.).

11. Podľa ust. § 470 ods. 1 C.s.p. ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti.

Podľa § 470 ods. 2 veta prvá C.s.p. právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

12. Podľa ust. § 1 ods. 1 zák. č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii účelom zákona je zrušiť odsudzujúce súdne rozhodnutia za činy, ktoré v rozpore s princípmi demokratickej spoločnosti rešpektujúcej občianske politické práva a slobody zaručené ústavou a vyjadrené v medzinárodných dokumentoch a medzinárodných právnych normách zákon označoval za trestné, umožniť rýchle preskúmanie prípadov osôb takto protiprávne odsúdených v dôsledku porušovania zákonnosti na úseku trestného konania, odstrániť neprimerané tvrdosti v používaní represie, zabezpečiť neprávom odsúdeným osobám spoločenskú rehabilitáciu a primerané hmotné odškodnenie a umožniť zo zistených nezákonností vyvodiť dôsledky proti osobám, ktoré platné zákony vedome alebo hrubo porušovali.

Podľa ust. § 1 ods. 2 cit. zákona činy, ktoré smerovali k uplatneniu práv a slobôd občanov zaručených ústavou a vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v nadväzujúcich medzinárodných paktov o občianskych a politických právach, boli česko-slovenskými trestnými zákonmi vyhlásené za trestné v rozpore s medzinárodným právom a medzinárodnému právu odporovalo aj ich trestné stíhanie a trestanie.

Podľa ust. § 23 ods. 1 cit. zákona nárok na odškodnenie zahŕňa najmä:

- a) náhradu za stratu na zárobku za každý mesiac za väzbu a výkon trestu odňatia slobody vo výške 83 eur, pokiaľ poškodený nepožiada, aby sa mu namiesto tejto náhrady poskytla náhrada za stratu na zárobku počas väzby a výkonu trestu odňatia slobody podľa všeobecných predpisov,
- b) náhradu škody na zdraví, ku ktorej došlo v súvislosti s väzbou alebo výkonom trestu odňatia slobody, pokiaľ táto náhrada nepatrí podľa iných predpisov,
- c) náhradu trov trestného konania vo výške 6,70 eura, výkonu väzby vo výške 20 eur za každý mesiac väzby a výkonu trestu odňatia slobody vo výške 5 eur za každý mesiac výkonu trestu, pokiaľ poškodený nepožiada, aby mu bola namiesto týchto náhrad poskytnutá náhrada skutočne zaplatených trov,
- d) náhradu zaplatených trov obhajoby v pôvodnom trestnom konaní,
- e) náhradu zaplateného peňažného trestu alebo úhrnu vykonaných zrážok z odmeny za prácu pri výkone trestu nápravného opatrenia.

Podľa ust. § 24 ods. 1 cit. zákona pri uplatňovaní nárokov podľa § 23, 26 a 27 sa postupuje podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom.

13. Odvolací súd na zdôraznenie správnosti záverov prijatých súdom prvej inštancie konštatuje, že v konaní nebolo sporné, že žalobca si po svojej súdnej rehabilitácii u žalovaného žiadosťou zo dňa 20.02.2012 uplatnil nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za neoprávnené väznenie, a že žalovaný jeho žiadosti nevyhovel. V odvolacom konaní zostalo sporné, či má žalobca podľa zákona o súdnych rehabilitáciách nárok na náhradu nemajetkovej ujmy alebo nie. Podľa ust. § 23 ods. 1 zák. č. 119/1990 Zb. zahŕňa nárok na odškodnenie najmä vyššie citované náhrady. Aj napriek tomu, že v § 23 sú jednotlivé nároky uvádzané len demonštratívne, na základe tohto ustanovenia nemožno rozhodnutím súdu priznať odškodnenie nemajetkovej ujmy. V tejto súvislosti považuje odvolací súd za potrebné poukázať na snahu štátu zákonom č. 119/1990 Zb. rehabilitovať tam uvedené osoby a primerane ich odškodniť. Účelom tohto zákona bolo najmä zrušiť odsudzujúce súdne rozhodnutia za činy, ktoré v rozpore s princípmi demokratickej spoločnosti rešpektujúcej občianske politické práva a slobody zaručené ústavou a vyjadrené v medzinárodných dokumentoch a medzinárodných právnych normách zákon označoval za trestné, umožniť rýchle preskúmanie prípadov osôb takto protiprávne odsúdených v dôsledku porušovania zákonnosti na úseku trestného konania, odstrániť neprimerané tvrdenia v používaní represie, zabezpečiť neprávom odsúdeným osobám spoločenskú rehabilitáciu a primerané hmotné odškodnenie a umožniť zo zistených nezákonností vyvodiť dôsledky proti osobám, ktoré platné zákony vedome alebo hrubo porušovali. V uvedenom kontexte je potrebné vychádzať z toho, že hoci primerané hmotné odškodnenie má nezanedbateľnú materiálnu stránku, ide skôr o symbolické odškodnenie, ktoré nadväzuje na základné morálne zadosťučinenie. Žalobcom uplatnené odškodnenie nemajetkovej ujmy tento zákon nijako neupravuje. Vzhľadom na to, že tento zákon je voči ďalším zákonom upravujúcim odškodňovanie neprávom odsúdených osôb (zákon č. 58/1969 Zb., zákon č. 504/2014 Z.z., Občiansky zákonník) zákonom špeciálnym, má jeho úprava prednosť pre týmito všeobecnými úpravami a preto možno prijať záver, ktorý správne prijal už súd prvej inštancie, že pokiaľ by zákonodarca mal v úmysle odškodniť rehabilitované osoby aj za utrpenú nemajetkovú ujmu, bol by to v zákone upravil výslovne. Pokiaľ zákonodarca pri stanovení rozsahu odškodnenia pri súdnych rehabilitáciách na nemateriálnu ujmu nepamätal, nie je táto úprava v rozpore s ústavne zaručenými právami, nakoľko Ústava SR v čl. 46 ods. 3, ods. 4 stanovuje, že každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu a orgánu verejnej správy alebo ich nesprávnym úradným postupom, ale za podmienok ustanovených zákonom. Aj podľa čl. 51 ods. 1 Ústavy SR sa možno domáhať práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Odvolací súd sa preto v plnej miere stotožňuje s názorom vysloveným Krajským súdom v Bratislave v rozsudku sp. zn. 8Co 85/2011 zo dňa 29.11.2011, v zmysle ktorého, aj keď ust. § 23 ods. 1 zák. č. 119/1990 Zb. uvádza len demonštratívny výpočet položiek nárokov na odškodnenie, a teda výslovne neupravuje ani nárok na nemajetkovú ujmu, nemôže všeobecný súd neprípustným spôsobom ako orgán súdnej moci nahrádzať činnosť zákonodarcu a priznať v občianskom súdnom konaní aj iné nároky, než ktoré platné právne predpisy priznávajú fyzickým, prípadne právnickým osobám, pretože by tým prekročil hranice deľby moci medzi súdnou a zákonodarnou mocou vymedzenou v Ústave SR resp. predtým v Ústave ČSFR. Pokiaľ by zákonodarca v danom prípade mienil nárok na nemateriálnu ujmu zaradiť do ustanovenia § 23 zákona č. 119/1990 Zb. je nepochybné, že by tak urobil pri jeho prijatí, prípadne neskôr, pokiaľ však tak neurobil sám v rámci svojej vlastnej ústavnej a zákonnej kompetencie, nemôže jeho vôľu nahrádzať orgán súdnej moci pri aplikácii práva v súdnom konaní. Odvolací súd už len dodáva, že odškodnenie v zmysle zákona č. 119/1990 Zb. bolo výrazom spravodlivosti „v medziach možného“, a to podľa názoru a rozhodnutia demokraticky legitimovaného zákonodarcu po roku 1989, pretože práve on má v rámci deľby moci onú „vládu nad mešcom“ formou zákona. Ani zákonodarca, a tým menej súdy, nemôžu odškodniť všetky príkoria, ktoré vznikli v dobe neslobody pred rokom 1989.

14. Odvolací súd na ďalšie zdôraznenie správnosti záverov prijatých súdom prvej inštancie reagujúc na tvrdenia žalobcu počas konania pred súdom prvej inštancie a v odvolaní, že zásady z rozsudku ESLP zo dňa 29.05.1997 vo veci Tsirlis a Kouloumpas proti Grécku, v ktorom bolo konštatované porušenie článkov Dohovoru, sú v posudzovanej veci aplikovateľné, a že práve tento rozsudok je podkladom pre priznanie náhrady nemateriálnej ujmy aj v jeho prípade, lebo bol nezákonne väznený z rovnakých dôvodov ako páni Tsirlis a Kouloumpas, uvádza, že v predmetnom rozhodnutí vzhľadom na porušenie čl. 5 ods. 5 Dohovoru (každý, kto bol obeťou zatknutia alebo zadržania v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má

nárok na odškodnenie) v tom, že Grécko neposkytlo sťažovateľom žiadnu kompenzáciu za obmedzenie osobnej slobody, ktoré bolo realizované v rozpore s čl. 5 ods. 1 písm. a) Dohovoru. Grécko je pritom na rozdiel od SR členom Rady Európy od roku 1949 a jeho národné právo priznalo v roku 1975 Svedkom Jehovovým štatút „známeho náboženstva“ a na základe neskoršieho zákona oslobodilo duchovných uznaných náboženstiev od vojenskej služby. Z tohto dôvodu bolo uväznenie dvoch duchovných tohto náboženstva protizákonné podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru. ESLP v tomto rozhodnutí dospel k záveru, že sťažovatelia Tsirlis a Kouloumpas strávili 13, resp. 12 mesiacov v nezákonnej detencii a vyslovil, že práve táto skutočnosť, spočívajúca v ich zbavení osobnej slobody, musela spôsobiť škodu ako povahy hmotnej, tak nehmotnej (ods. 80 rozhodnutia). Grécka vnútroštátna právna úprava pritom obsahovala čl. 540 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý výslovne stanovil povinnosť odškodnenia i za nemateriálnu ujmu (odst. 48 rozhodnutia). Na prvý pohľad je tak zrejماً odlišnosť kauzy Tsirlis a Kouloumpas proti Grécku od prejednávanej veci, a je zrejmé, že predmetný rozsudok ESLP nemôže byť podkladom pre priznanie náhrady nemateriálnej ujmy žalobcovi najmä z dôvodu, že v tomto prípade je aplikácia čl. 5 ods. 5 Dohovoru vylúčená. SR ako jeden z nástupníckych štátov ČSFR je viazaná Dohovorom a jeho Protokolmi od 18.3.1992 a teda je zodpovedná za skutky vzťahujúce sa na obdobie od 18.03.1992. Žalobca bol uznaný vinným zo spáchania trestného činu nenastúpenia služby v ozbrojených silách podľa ust. § 269 ods. 1 Tr. zák. rozsudkom bývalého Vojenského obvodového súdu Prešov č.k.

4T 189/87-34 zo dňa 08.12.1987 a vo väzbe a vo výkone trestu odňatia slobody bol od 27.10.1987 do 28.10.1988, teda pred ratifikáciou Dohovoru. Odvolací súd sa pri preskúmaní veci oboznámil aj s rozhodnutiami súdov ČR uvádzanými počas konania a v odvolaní. Aj keď všeobecný súd v civilnom sporovom konaní pri viazanosti inými rozhodnutiami v zmysle

§ 193 C.s.p. nie je viazaný rozhodnutiami iných súdov v konaniach nesúvisiacich s predmetnou vecou (zaväzujú len v konkrétnej veci), a už vonkoncom nie je viazaný rozhodnutiami všeobecných súdov resp. rozhodnutím ústavného súdu iného štátu (aj keď sa jedná o ČR), odvolací súd v tejto súvislosti poukazuje na závery Ústavného súdu ČR, že prax českých súdov, ktoré v obdobných prípadoch, ako je žalobcov, priznávali aj odškodnenie nemajetkovej ujmy, nie je správna, pokiaľ v prípade nedostatku vo vnútroštátnej úprave hľadali dôvod pre jej priznanie v Dohovore. Ústavný súd ČR v Stanovisku pléna zo dňa 25.11.2014, sp.zn. Pl. ÚS - st. 39/14, vyslovil, že nárok na nemateriálnu ujmu podľa čl. 5 ods. 5 Dohovoru vzniká za predpokladu, že k zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo, resp. tento zásah bol ukončený až potom, čo sa tento medzinárodný Dohovor stal pre ČR (rovnako aj pre SR) záväzný (t.j. od 18.03.1992) s tým, že okamih účasti tejto osoby na rehabilitácii z tohto pohľadu nie je relevantný. Vychádzal z toho, že základné právo na osobnú slobodu v zmysle čl. 5 Dohovoru zakladá každému jednotlivcovi v prvom rade voči štátu nárok zdržať sa všetkých zásahov do takto chránenej právnej pozície; pokiaľ k takémuto protiprávnemu zásahu dôjde, vzniká mu nárok odstrániť jeho následky a nastoliť taký právny stav, aby bol v súlade s daným základným právom. Až v prípade, ak odstránenie závadného stavu nie je predstaviteľné alebo možné, ako tretí v poradí pripadá do úvahy nárok na odškodnenie. Tento (sekundárny) nárok je možné priamo odvodzovať od predmetného základného práva, pričom jeho obsahom je náhrada všetkej materiálnej a imateriálnej ujmy, ktorá bola dotknutej osobe predmetným zásahom spôsobená. Tohto subjektívneho hmotného práva, výslovne zakotveného v čl. 5 ods. 5 Dohovoru sa možno dovolať na ESLP samostatne, jeho hlavný význam potom spočíva v tom, že v tých štátoch, kde nie je Dohovor „priamo použiteľný“, tieto zaväzuje, aby prijali takú vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá s daným právom bude korešpondovať. Pokiaľ ale ide o otázku časovej pôsobnosti Dohovoru, ustálená judikatúra ESLP vychádza z toho, že je potrebné rozlišovať medzi trvajúcou situáciou a jednorazovým aktom, ktorého následky eventuálne sa prejavujú aj v súčasnosti. ESLP ďalej rozlišuje samotný zásah na strane jednej a neúspech následne podaných prostriedkov nápravy takéhoto zásahu na strane druhej s tým, že porušenie práv zaručených Dohovorom je potrebné odvodzovať nie od odmietnutia štátu napraviť daný zásah, ale zo zásahu samotného. Z pohľadu časovej pôsobnosti je tak rozhodujúci okamih, či časový úsek, v ktorom k zásahu došlo, v opačnom prípade by došlo k porušeniu všeobecnej zásady zákazu retroaktivity v zmysle Viedenského dohovoru o zmluvnom práve. Neexistuje pritom všeobecná povinnosť štátu napraviť krivdy alebo ujmy, ktoré spôsobil pred ratifikáciou Dohovoru (rozsudok Veľkého senátu zo dňa 8.03.2006 vo veci Blečić proti Chorvátsku, sťažnosť č. 59532/00; k protiprávnemu konaniu štátu v dobe značne vzdialenej (nútené práce talianskych vojnových zajatcov, k deportácii došlo pred 03.09.1953, kedy Dohovor vstúpil pre Nemecko do platnosti), rozhodnutie zo dňa 04.09.2007 vo veci Associazione Nazionale Reduci dalla Prigionia dall' Interna-mento e dalla Guerra di Liberazione a 275 ďalších proti Nemecku, sťažnosť č. 45563/04 (<<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-82292>>).

15. Vo vzťahu k rozsudku Krajského súdu v Bratislave č.k. 9Co 344/2014-120 zo dňa 09.06.2016 odvolací súd uvádza, že jeho právne posúdenie o vecnej správnosti rozsudku Okresného súdu Bratislava I č.k. 21C 112/2012-74 zo dňa 30.1.2014, napadnutého odvolaním v analogickej právnej veci, bolo založené na aplikácii zákona č. 58/1969 Zb., čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 3 Ústavy SR, osobitne za použitia čl. 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru. Súd prvej inštancie vychádzal z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo 177/2005 zo dňa 31.05.2007, v zmysle ktorého „nárok na náhradu nemajetkovej ujmy treba posudzovať aj v súvislosti s čl. 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru, i keď nárok na odškodnenie väzby vznikol podľa § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb.“. Podľa názoru Krajského súdu v Bratislave v uvedenom rozhodnutí, aj keď zákon č. 119/1990 Zb. a ani zákon č. 58/1969 Zb. neumožňujú poškodenej osobe domáhať sa náhrady nemajetkovej ujmy, Okresný súd Bratislava I správne vyvodil základ takéhoto nároku z čl. 5 ods. 5 Dohovoru, keď mal za to, že aplikácia uvedeného článku má prednosť pred vnútroštátnou právnou úpravou. Nakoľko tieto právne závery nereflektujú argumentáciu uvádzanú v ods. 13 a 14 tohto odôvodnenia, odvolací súd sa s nimi nemohol stotožniť. V prvom rade Krajský súd v Bratislave v rozhodnutí sp. zn. 9Co 344/2014 vôbec nevysvetlil, prečo v prípade uznania viny žalobcu zo spáchania trestného činu nenastúpenia služby v ozbrojených silách rozsudkom Vojenského obvodného súdu Banská Bystrica sp.zn. 1T 42/1985 zo dňa 16.04.1985, a jeho odsúdenia na trest odňatia slobody v trvaní 2 rokov nepodmienečne (od 19.02.1985 do 19.02.1987 vrátane väzby), vyvodil základ nároku na náhradu nemajetkovej ujmy z čl. 5 ods. 5 Dohovoru, keď v čase zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo ešte predtým, ako sa tento medzinárodný Dohovor stal pre SR záväzný. Pritom aj v konaní rozhodnutom Najvyšším súdom SR dňa 31.05.2007 pod sp.zn. 4Cdo 177/2005 (s právnymi závermi ktorého sa Krajský súd v Bratislave v plnej miere stotožnil), dotknutá osoba svoj nárok odôvodňovala tým, že proti jej osobe bolo „začaté trestné stíhanie pre trestný čin vydierania podľa § 235 ods. 1, ods. 2 písm. c) Trestného zákona, dňa 07.07.2000 bola vzatá do vyšetrovacej väzby, v ktorej bola až do 12.04.2001. Po podaní obžaloby bola Okresným súdom v Považskej Bystrici spod obžaloby v plnom rozsahu oslobodená za použitia § 226 písm. c) Tr. por.“. Je zrejmé, že v tomto prípade došlo k nezákonnému zásahu štátu do základného práva na osobnú slobodu jednotlivca až v roku 2000 teda po tom, čo sa Dohovor stal pre SR záväzným, a preto zvolený výklad a aplikáciu čl. 5 ods. 5 Dohovoru v konkrétnych okolnostiach tohto prípadu Krajským súdom v Bratislave v rozhodnutí sp.zn. 9Co/344/2014 odvolací súd nemohol akceptovať.

16. Záverom poukazuje odvolací súd na Stanovisko pléna Ústavného súdu ČR sp.zn. Pl. ÚS-st. 39/14 zo dňa 25.11.2014. Ústavný súd ČR vo výroku I. Stanoviska rozhodol, že nárok na nemateriálnu ujmu podľa čl. 5 ods. 5 Dohovoru vzniká za predpokladu, že k zásahu do osobnej slobody dotknutej osoby došlo, resp. tento zásah bol ukončený až potom, čo sa tento medzinárodný Dohovor stal pre ČR (rovnako aj pre SR) záväzný (t.j. od 18.3.1992) s tým, že okamih účasti tejto osoby na rehabilitácii z tohto pohľadu nie je relevantný. Vo výroku II. vyslovil, že tento právny názor sa neuplatní v prípade, kedy žaloba na zaplatenie zadosťučinenia za vzniknutú nemajetkovú ujmu bola podaná ešte pred prijatím tohto stanoviska (žalobca podal žalobu dňa 05.09.2012). Odvolací súd na margo uvedeného konštatuje, že Ústavný súd ČR druhým výrokom riešil situáciu, ako majú súdy postupovať v prípadoch, keď bolo sťažovateľom na základe právoplatne priznaných rozhodnutí všeobecných súdov priznané finančné zadosťučinenie, ktoré bolo v mnohých prípadoch aj príslušnými orgánmi vyplatené, ale na základe podaného dovolania bolo Najvyšším súdom ČR (po vydaní predmetného Stanoviska pléna Ústavného súdu ČR zo dňa 25.11.2014) takto skôr priznané finančné zadosťučinenie odobrané; dialo sa tak za situácie, kedy Ústavný súd ČR po dobu niekoľkých rokov oprávnenosť náhrady nemajetkovej ujmy uznával a tieto nároky v dôsledku jeho judikatúry akceptovali i všeobecné súdy (viď nálezy zo dňa 23.5.2012 sp.zn. I. ÚS 3438/11 (N 111/65 SbNU 497), zo dňa 4.3.2013 sp.zn. IV. ÚS 3439/11 (N 37/68 SbNU 379), zo dňa 30.4.2013 sp.zn. IV. ÚS 662/12 dostupné na <http://nalus.usoud.cz>). Niektorí žalobcovia preto zrejme až na základe znalosti tejto judikatúry svoje nároky uplatnili, lebo očakávali, že im bude vyhovené. A preto tam, kde už súdne rozhodnutia, aj keď založené na nesprávnom výklade vnútroštátneho práva či medzinárodnej zmluvy založili legitímne očakávania poškodenej, že sa práve im učené krivdy štát rozhodol odškodniť, podľa výroku II. Stanoviska pléna Ústavného súdu ČR zo dňa 25.11.2014, sp.zn.

Pl. ÚS - st. 39/14, nemôžu súdy tieto legitímne očakávania sklamať vo vzťahu k poškodeným, ktorí svoje nároky uplatnili skôr, než ústavný súd uznal chybnosť svojho doterajšieho výkladu. Išlo o to, aby neskôr uznaná výkladová chyba Ústavného súdu ČR v prospech obetí komunistického režimu bola zaplatená z prostriedkov štátneho rozpočtu, než aby mali tieto obeť pocit, že s nimi aj štátne orgány demokratického režimu hrajú nedôstojnú hru na sklamanú nádej (bod 29 cit. nálezu). Ústavný súd ČR

sa preto snažil predísť tomu, aby jeho následný judikatórny odklon, ktorý spočíval iba v konštatovaní nemožnosti postupu podľa čl. 5 ods. 5 Dohovoru v prípade uplatnených nárokov na nemateriálnu ujmu za zásah do osobnej slobody, ku ktorému došlo pred záväznosťou Dohovoru pre ČR, viedol v prípade čisto retrospektívneho riešenia nutne iba k zamietaniu týchto uplatnených nárokov, o ktorých zatiaľ ešte nebolo rozhodnuté. Odvolaciemu súdu nie je známa dostupná judikatúra Najvyššieho súdu SR, resp. Ústavného súdu SR, ktorá by podobným spôsobom riešila vlastný judikatórny odklon v odškodňovaní žiadateľov o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v obdobných veciach, ktorá by mohla zakladať legitímne očakávania žalobcu, že sa jemu spáchaná krivda bude naprávať a odškodňovať rovnako alebo aspoň analogicky, ako to urobil Ústavný súd ČR vo svojom výroku II. Stanoviska pléna zo dňa 25.11.2014, sp.zn. Pl. ÚS - st. 39/14; z týchto dôvodov je vylúčené, aby v prípade potvrdenia zamietajúceho rozsudku súdu prvej inštancie dochádzalo k nerešpektovaniu princípu právnej istoty, ktorý musí byť prítomný v rozhodnutiach súdov v oblasti aplikácie práva, keďže práve na ňom sa predovšetkým zakladá dôvera občanov, ako aj iných fyzických osôb a právnických osôb k orgánom verejnej moci (IV. ÚS SR 92/2009). V podmienkach právneho poriadku platného v SR nezávislé a nestranné súdy rozhodujúce spory vyplývajúce z ohrozenia alebo porušenia subjektívnych práv nie sú viazané rozhodnutiami Ústavného súdu ČR, keď viazanosť všeobecného súdu inými rozhodnutiami je vymedzená v § 193 C.s.p. Podľa čl. 144 ods. 1 Ústavy SR sú sudcovia pri výkone funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom. Všeobecne záväzné sú aj rozhodnutia Ústavného súdu SR vydané v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 6 Ústavy SR. Okrem takto vymenovaných prameňov práva je sudca pri rozhodovaní konkrétnej veci viazaný aj právnym názorom Ústavného súdu SR obsiahnutým v jeho rozhodnutí vydanom v konaní podľa čl. 125 ods. 1 Ústavy SR na základe návrhu súdu a právnym názorom odvolacieho a dovolacieho súdu. Na uvedenom základe potom nebolo možné nárok žalobcu odvodiť ani z výroku II. Stanoviska pléna Ústavného súdu ČR zo dňa 25.11.2014, sp.zn. Pl. ÚS - st. 39/14, z čl. 5 ods. 5 Dohovoru, ale ani z čl. 10 ods. 1, resp. čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, a je nimi vyvrátená aj námietka diskriminácie žalobcu voči poškodeným, o odškodňovaní ktorých rozhodujú české justičné orgány. Skutočnosti uvádzané žalobcom v odvolaní neboli tak ďalej spôsobilé zmeniť správnosť záverov napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie, na ktorých založil svoje rozhodnutie o zamietnutí uplatňovaného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy.

17. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 396 ods. 1 C.s.p. Žalovanému, plne úspešnému v odvolacom konaní, nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal, nakoľko mu v odvolacom konaní žiadne trovy nevznikli.

18. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Bratislave pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je odvolanie prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).